

УДК: 347.736/.739 ; 347.739

CERIF: S 144

DOI: 10.55836/Zbornik_PiP_2202A

др Владимир КОЗАР*
редовни професор Правног факултета за привреду и правосуђе
Универзитета Привредна академија у Новом Саду, Србија

др Немања АЛЕКСИЋ**
адвокат у Заједничкој адвокатској канцеларији
„Алексић са сарадницима“ у Новом Саду, Србија

ПРЕЛАЗАК ПРАВА И ОБАВЕЗА НА СТЕЧАЈНОГ УПРАВНИКА КАО ПОСЛЕДИЦА ОТВАРАЊА СТЕЧАЈНОГ ПОСТУПКА

Сажетак

У раду су анализиране законске одредбе, ставови судске праксе, као и мишљења правне науке о преласку права и обавеза на стечајног управника, као најважнијој последици отварања стечајног поступка по стечајној дужника, која доводи до обједињавања заснивеничке и управљачке функције у личности стечајног управника, док чланови и акционари задржавају власничку функцију уз значајно ограничавање права. Приказан је став о дозвољености жалбе већинској акционара против решења о отварању стечајног поступка. Објашњена су дејства стечаја на губитак пословне способности и прелазак заснивеничких права на стечајног управника, као и на ограничавање правне способности стечајној дужника. Указано је на различита схватања о правном

* Електронска адреса аутора: kozarv@pravni-fakultet.info.

** Електронска адреса аутора: nemanja.aleksic@lawofficealeksic.rs.

йоложају стечајної уйравника. Посебно су размојрена йийтања која се односе на функцију йривременој стечајної уйравника као *sui generis* меру обезбеђења, након укидања решења о ойварању стечајної йосйуйка. Такође, анализирана су йеоријска и йрактична йийтања која се односе на ойраничење одйоворности стечајної уйравника за шйейу йроузроковану учесницима у йосйуйку, уз изношење различийих сйавова и крийику йосйојећих законских решења.

Кључне речи: Ойварање стечајної йосйуйка. – Правне йоследице. – Сйечајни дужник. – Засйуйање. – Сйечајни уйравник.

I Увод

Отварањем стечајног поступка наступају значајне материјално-правне последице по стечајног дужника и његову имовину, као и у односу на потраживања поверилаца и правне послове. Истовремено, настају и процесноправне последице, које доводе до обавезног прекида свих судских и управних поступака, као и успостављања законске забране извршења и намирења. У оквиру правних последица отварања стечајног поступка по стечајног дужника, које су регулисане Законом о стечају, по значају посебно се издваја прелазак права и обавеза на стечајног управника, што је тема овог рада.¹

Стечајни поступак, као процес, покреће се предлогом повериоца, дужника или ликвидационог управника, као овлашћених предлагача,² док се доношење одлуке о том предлогу, ако суд утврди постојање једног од законских стечајних разлога, дакле позитивне одлуке о усвајању предлога, назива отварањем стечајног поступка (ЗС, чл. 55 ст. 1).³ Стечајни судија отвара стечајни поступак доношењем решења о отварању стечајног поступка којим се усваја предлог за покретање стечајног поступка.⁴ Све правне последице стечаја, укључујући и прелазак права и обавеза на стечајног управника, као најважнију последицу по статус стечајног дужника и његових органа, наступају отварањем стечајног поступка, а не покретањем поступка подношењем иницијалног акта – предлога овлашћеног предлагача.⁵

1 Закон о стечају – ЗС, *Службени йласник РС*, бр. 104/09, 99/11, 71/12 – одлука УС, 83/14, 113/17 и 44/18, чл. 74.

2 ЗС, чл. 55 ст. 1.

3 Владимир Козар, Немања Алексић, „Последице отварања стечајног поступка у српском процесном праву“, *Право и йривреда*, бр. 2/2020, 84.

4 ЗС, чл. 69 ст. 1.

5 Владимир Козар, Немања Алексић, „Мере обезбеђења и ‘мораторијум’ у претходном стечајном поступку“, *Право и йривреда*, бр. 4–6/2018, 515–530.

„Након наступања правних последица отварања стечаја, странке у поступку нису више само предлагач и стечајни дужник, већ и повериоци, као и други учесници поступка, којима закон даје могућност да своја права у односу на стечајног дужника остварују у овом поступку, јер стечај омогућава колективно и сразмерно намирење стечајних поверилаца“⁶ у складу са Стечајним законом и начелом заштите стечајних поверилаца.⁷

Стечајни поступак представља посебну врсту грађанског судског поступка,⁸ те се отуда на овај поступак поред стечајног закона, на питања која нису посебно уређена овим законом, сходно и супсидијарно примењују и одговарајуће одредбе Закона о парничном поступку,⁹ сагласно начелу императивности и преклузивности из чл. 7 ст. 1 ЗС.¹⁰

II Обједињавање заступничке и управљачке функције у личности стечајног управника

Отварање стечајног поступка производи правне последице на статус стечајног дужника и његових органа.¹¹ Даном отварања стечајног поступка престају заступничка и управљачка права директора, заступника и пуномоћника, као и органа управљања и надзорних органа стечајног дужника, и та права прелазе на стечајног управника.¹² „Истог дана потребно је урадити нови печат, оверити ОП обрасце, предати АПР пријаву о промени заступника, истакнути решење о отварању стечаја на седиште дужника.“¹³

6 Јасминка Обућина, „Положај и остваривање права стечајних поверилаца у поступку банкрутства и поступку реорганизације“, доступно на адреси: [https://www.alsu.gov.rs/bap/upload/documents/seminari/novembar2015/Referat – Jasminka Obucina – Položaj i ostvarivanje prava stečajnih poverilaca.pdf](https://www.alsu.gov.rs/bap/upload/documents/seminari/novembar2015/Referat%20-%20Jasminka%20Obucina%20-%20Polozaj%20i%20ostvarivanje%20prava%20stečajnih%20poverilaca.pdf), 6. 4. 2022, 4.

7 ЗС, чл. 3.

8 Мирко Васиљевић, *Пословно право*, 5. издање, Београд, 1997, 328.

9 Закон о парничном поступку – ЗПП, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 49/2013 – одлука УС, 74/2013 – одлука УС, 55/2014, 87/2018 и 18/2020.

10 Небојша Шаркић, Дејан Радуловић, Милан Почуча, *Посебни грађански поступци*, Београд, 2019, 319–320.

11 М. Васиљевић, 331.

12 ЗС, чл. 74 ст. 1.

13 Јован Кордић, Ђорђе Зечевић, Невена Словић, Јасмина Грчић, *Коментар Закона о стечају и националних стандарда*, 3 издање, Београд, 2013, 134.

1. Задржавање власничке функције уз ограничавање права чланова и акционара и суспендовање скупштине привредног друштва

Власници капитала стечајног дужника не губе то својство даном отварања стечајног поступка. Дакле, чланови односно акционари привредног друштва остају власници капитала – удела или акција, чији је емитент стечајни дужник који задржава правну способност.¹⁴ Али, по основу власничке функције могу да остваре само она права која им стечајни закон изричито признаје, нпр. да у својству заинтересованих лица поднесу примедбу на предложеној продаји у року од пет дана од дана пријема обавештења о предложеној продаји,¹⁵ затим да поднесу план реорганизације као власници најмање 30% капитала стечајног дужника,¹⁶ као и право на вишак деобне масе.¹⁷

Према ставу судске праксе, „даном отварања стечајног поступка не престају права оснивача (чланова привредног друштва), али се иста суспендују.“¹⁸ Међутим, њима престају управљачка права, тачније суспендује се право скупштине привредног друштва да доноси одлуке из своје надлежности, и иста се могу поново успоставити након обустављања стечајног поступка (ЗС, чл. 166 ст. 2) „у случају усвајања плана реорганизације и правноснажности решења о потврђивању усвајања плана реорганизације.“¹⁹

а) Процесна легитимација и дозвољеност жалбе већинској акционара против решења о отварању стечајној маси

Поред права која стечајни закон изричито признаје, у судској пракси заузет је став о процесној легитимацији и дозвољености жалбе

14 „Од отварања стечајног поступка до његовог окончања, стечајни дужник задржава свој правни субјективитет и заступа га стечајни управник.“ Маријана Дуквић Мијатовић, „Специфичности стечајне легислативе Републике Србије у транзиционој фази развоја привреде“, *Век и њо реулисана стечаја у Србији* (ур. Небојша Шаркић, Вук Радовић, Гордана Ајншпилер Поповић, Владимир Чоловић), Београд, 2019, 87–94.

15 ЗС, чл. 113 ст. 8.

16 ЗС, чл. 161 ст. 1.

17 ЗС, чл. 147 ст. 1.

18 Одговори утврђени на седницама Одељења за привредне спорове Привредног апелационог суда од 16., 17., 20. и 30. 11. 2017. године, *Билтен судске праксе привредних судова*, бр. 3/2017, 202–203.

19 *Ibidem*.

већинског акционара стечајног дужника против решења о отварању стечајног поступка:

„За оцену дозвољености жалбе акционара против решења о отварању стечајног поступка, потребно је или да се ради о акционару који је према броју акција могао битно и пресудно утицати на одлуке органа управљања (већински акционар) или да жалбу изјављују заједнички већи број акционара који су, према укупном броју акција, на такав начин могли учешћем у раду скупштине битно утицати на одлуке органа.“²⁰

У образложењу је, поред осталог, истакнуто да:

„Акционар није заступник друштва, није овлашћен да га представља и заступа... Наиме, потребно је разликовати појам правног интереса за подношење правног лека и појам овлашћења на његово изјављивање. Подразумева се да је правни лек правно средство лица које има правни интерес, али то не значи да свако лице које има правни интерес по аутоматизму има право да поднесе правни лек... Закон о стечајном поступку – ЗСП, *Службени јласник РС*, бр. 84/04, 85/05 – др. закон, посебно питање овлашћења акционара да побијају одлуке донете у поступку стечаја, не уређује.“²¹

Тумачењем Закона о привредним друштвима (*Службени јласник РС*, бр. 125/04), као и циљним тумачењем ЗСП, даље је закључено да „поред правног интереса акционара за побијање одлуке о покретању стечаја, за постојање овлашћења акционара на изјављивање правног лека су потребни и додатни услови. Потребно је или да се ради о акционару који је према броју акција могао битно и пресудно утицати на одлуке органа управљања (већински акционар) или да жалбу изјављују заједнички већи број акционара који су, према укупном броју акција, на такав начин могли учешћем у раду скупштине битно утицати на одлуке органа. На тај начин процесна легитимација акционара била би у сразмери са обимом њихових права из периода пре покретања стечаја.“²²

Суд је, дакле, оценио да је за дозвољеност жалбе акционара против решења о отварању стечајног поступка потребно да поред правног интереса, који несумњиво постоји, а чија је садржина правна корист коју би остварио укидањем решења у поступку по жалби,²³ потребно

20 Из решења Вишег трговинског суда, Пвж. 1504/2009 од 4. 11. 2009. године, доступно на адреси: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/32571>, 7. 4. 2022.

21 *Ibidem*.

22 *Ibidem*.

23 „Правни интерес за жалбу зависи од могућности да се по изјављеном правном леку донесе повољнија одлука за жалиоца, од одлуке против које је изјављена жалба.“ – из решења Привредног апелационог суда, Иж. 480/2011 од 24. 3. 2011. године, доступно на адреси: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/35931>, 7. 4. 2022.

да постоји и процесна легитимација – процесно овлашћење за вођење поступка, односно за подношење правног лека, као једна општа процесна претпоставка која се тиче странака. При томе, став о постојању процесне легитимације акционара стечајни суд је засновао на одредбама материјалног права,²⁴ закључивши да она мора бити у сразмери са обимом њихових права из периода пре покретања стечаја, која су дефинисана законом који уређује положај привредних друштава.²⁵

2. Губитак пословне способности и прелазак заступничких права на стечајног управника

Уместо директора привредног друштва, коме престаје својство статутарног заступника, као заступник правног лица – стечајног дужника у Регистар привредних субјеката уписује се стечајни управник. То значи да отварањем стечајног поступка привредни субјекат „губи пословну способност“, а „стечајни управник постаје законски заступник *sui generis* привредне организације која је пала под стечај.“²⁶ У правној науци постоји мишљење да се „стечајном дужнику ограничава пословна способност“,²⁷ што се највише огледа у забрани располагања имовином и спречавању умањења стечајне масе из које се намирују стечајни повериоци. Према другом схватању, отварање стечајног поступка доводи до престанка, односно потпуног губитка пословне способности²⁸ „будући да сви органи, заступници и пуномоћници губе своје функције.“²⁹

„Потпуним губитком пословне способности ... стечајни дужник губи у потпуности процесну пословну способност.“³⁰ Стога, прелазак заступничких права на стечајног управника разлог је за одбацивање тужбе поднете у име правног лица после отварања стечајног поступка, од стране директора (претходног статутарног заступника), као неовлашћеног лица. Према ставу судске праксе, „применом наведених

24 „За утврђивање постојања процесне легитимације процесно право упућује на материјално право.“ Александар Радованов, *Грађанско процесно право*, 4. издање, Нови Сад, 2009, 84–86.

25 Право акционара на жалбу против решења о отварању стечајног поступка не уређује ЗС, ни други важећи прописи, из чега следи да изложени став судске праксе није изгубио актуелност.

26 Дара Миленовић, „Правне последице отварања стечајног поступка“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. 30/1990, 164.

27 Владимир Чоловић, Недељко Милијевић, *Стечај – теорија, пракса*, Бања Лука, 2020, 137–138.

28 Д. Миленовић, 164.

29 М. Васиљевић, 330–331.

30 Д. Миленовић, 164.

одредби на конкретну правну ситуацију произлази да је суд овлашћен да одбаци тужбу поднету од неовлашћеног лица без одржавања рочишта, у смислу чл. 294 ст. 2 ЗПП³¹ јер није у питању ни један од седам разлога за одбацивање тужбе таксативно наведених у чл. 294 ст. 1 тач. 1–7 ЗПП, о којима је суд дужан да омогући тужиоцу да се изјасни пре доношења решења.

ЗС не прописује изузетке од овог правила, али сходном применом општих одредаба ЗПП може се закључити да је директор привредног друштва – стечајног дужника овлашћен да у име стечајног дужника изјави жалбу против решења о отварању стечајног поступка из чл. 60 ЗС, без обзира на то што му је заступничко својство престало даном објављивања огласа о отварању поступка на огласној табли суда.³² У правној науци као пример изузетка од губитка процесне пословне способности наводи се одредба из Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији,³³ која је гласила: „Против решења којим је отворен стечајни поступак, поред лица овлашћених за заступање дужника, жалбу може изјавити, у име дужника, заступник његовог органа управљања.“³⁴

3. Ограничавање правне способности стечајног дужника

С друге стране, у правној науци преовладава мишљење да дејство отварања стечаја на статус субјекта стечаја доводи до ограничавања правне способности.³⁵ Јер, „стечајни дужник више не може бити носилац свих права и обавеза као пре, већ може само окончати неопходне започете послове, те и закључивати нове уговоре који из тога произлазе и из потребе уновчења имовине дужника...“³⁶ с тим што је за предузимање одређених правних послова, који имају карактер радњи од изузетног значаја, потребна сагласност одбора поверилаца. Радње које предузима стечајни управник, а које имају или могу имати значајан утицај или последице на стечајну масу, као што су узимање кредита или зајма, набавка опреме веће вредности, издавање у закуп и друге

31 Одговори утврђени на седницама Одељења за привредне спорове Привредног апелационог суда од 16., 17., 20. и 30. 11. 2017, *Билтен судске праксе привредних судова*, бр. 3/2017, 13–14.

32 ЗС, чл. 73 ст. 1 и чл. 74 ст. 1.

33 Д. Миленовић, 164.

34 Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији – ЗППСЛ, *Службени лист СФРЈ*, бр. 84/89 и *Службени лист СРЈ*, бр. 37/93 и 28/96, чл. 84 ст. 4.

35 Д. Миленовић, 166.

36 М. Васиљевић, 331.

сличне радње, могу се предузети уз обавештавање стечајног судије и уз добијање сагласности одбора поверилаца.³⁷

Следи закључак да се правном лицу, које због своје природе већ има специјалну правну способност, отварањем стечаја додатно ограничава могућност да буде носилац права и обавеза.

4. Схватања о правном положају стечајног управника

„Стечајни управник је најзначајнији орган стечајног поступка, али и централна личност у поступку.“³⁸ Он је истовремено и орган стечајног дужника и орган стечајног поступка.³⁹ „На њега су, ради остварења одређених функција, пренета, уз одређена ограничења и у складу са потребама стечајног поступка, различита права и дужности која произлазе из конкретне функције. Имајући у виду делокруг послова стечајног управника, може се закључити да су они разноврсни, да се предузимају у самом стечајном поступку и изван њега и да се могу груписати у више целина: (1) управљање стечајним дужником; (2) управљање стечајном масом; (3) заступање стечајног дужника.“⁴⁰

Дакле, у личности стечајног управника обједињене су управљачка и заступничка функција, које су до дана отварања стечајног поступка припадале власницима капитала (чији је орган скупштина привредног друштва), односно директору правног лица и осталим заступницима, пуномоћницима, прокуристима⁴¹ и сл. „Он је неутрални професионалац који заступа интересе поверилаца, при чему се сматра да се ти интереси могу дефинисати као максимизација степена намирења поверилаца.“⁴² „Стечајни управник као службено лице води послове и заступа стечајног дужника.“⁴³

37 ЗС, чл. 28 ст. 1.

38 Дара Миленовић, „Стечајни управник“, *Право и приврега*, бр. 7–9/2010, 258.

39 Органи стечајног поступка су стечајни судија, стечајни управник, скупштина поверилаца и одбор поверилаца (ЗС, чл. 17).

40 Д. Миленовић (2010), 258.

41 Прокура је пословно пуномоћје којим друштво овлашћује једно или више физичких лица да у његово име и за његов рачун закључују правне послове и предузимају друге правне радње (ЗПД, чл. 37 ст. 1). „Прокуриста није исто што и законски заступник друштва...“ јер се „његово овлашћење на заступање односи само на правне послове привредног друштва у вези с пословањем друштва.“ Вид. Драгослав Словић, Гордана Мрдак, *Коментар Закона о привредним друштвима*, Београд, 2012, 70.

42 Мирко Цветковић, „Коментар Предлога закона о стечају“, 2004, доступно на адреси: <http://www.clds.rs/dokumenti/Stecaj.pdf>, 6. 4. 2022, 7.

43 Миодраг Миховић, *Привредно право*, Крагујевац, 2010, 141; Славко Царић, Мирослав Витез, Маријана Дукић Мијатовић, Јанко Веселиновић, *Привредно право*, Нови Сад, 2016, 105.

У правној теорији постоје различита схватања о правном положају стечајног управника: „Према публицистичкој теорији, стечајни управник је службени судски орган; према теорији заступања он је законски заступник стечајне масе; према мешовитој теорији, то је јавно-правни орган који, према неким ауторима, заступа дужника и повериоце, а према другим ауторима, заступа дужника, а повереник је поверилаца.“⁴⁴

III Функција привременог стечајног управника као *sui generis* мера обезбеђења након укидања решења о отварању стечајног поступка

Новелом из 2017. године у чл. 73 ЗС додати су нови ставови, који уређују наступање правних последица отварања стечајног поступка у случају усвајања жалбе и укидања првобитног решења: „Ако је решење о отварању стечајног поступка по жалби укинато, а у поновном поступку стечајни поступак буде отворен, правне последице отварања стечајног поступка наступају даном када је прво решење истакнуто на огласној табли суда (ст. 2). У случају укидања решења о отварању стечајног поступка, стечајни управник наставља да обавља функцију привременог стечајног управника који преузима сва овлашћења органа стечајног дужника до доношења новог решења по предлогу за отварање стечајног поступка“ (ст. 3).⁴⁵

Цитираним одредбама предвиђено је да правне последице отварања стечајног поступка, у случају да је решење о отварању стечајног поступка по жалби укинато, а у поновном поступку стечајни поступак поново отворен, настају даном када је прво решење истакнуто на огласној табли суда. На овај начин избегнута су различита тумачења дејства правних последица отварања стечајног поступка, које су претходно наступиле, у случајевима укидања првог решења о отварању стечајног поступка и, истовремено, спречено понављање евентуално претходно предузетих радњи.⁴⁶ Такође, у истом циљу, новелом је прецизирано да у случају укидања решења о отварању стечајног поступка, стечајни управник, који је именован првобитним решењем, наставља да обавља функцију привременог стечајног управника до доношења новог решења по предлогу за отварање стечајног поступка.

44 Михаило Велимировић, „Стечајни управник“, *Право и њивреда*, бр. 5–8/2005, 1016.

45 Закон о изменама и допунама Закона о стечају, *Службени гласник РС*, бр. 113/2017.

46 Влада Републике Србије, Предлог закона о изменама и допунама Закона о стечају – III Објашњење основних правних института и појединачних решења, доступно на адреси: <http://www.parlament.gov.rs>, 4. 12. 2017, 34.

Наведене одредбе о наступању правних последица отварања стечаја од доношења првобитног решења, односно истицања првог – неправноснажног решења на огласној табли суда, и у случају када је оно по жалби укинато, а у поновном поступку стечај буде поново отворен новим решењем, у складу су са правилом да жалба против решења о отварању стечајног поступка не задржава извршење решења, заснованом на општем правилу стечајне процедуре из чл. 46 ст. 3 ЗС. Несуспензивност жалбе као принцип, а задржавање извршења ожалбеног решења, као изузетак, специфичност је стечајног поступка. Отуда и правило да правне последице отварања стечаја наступају на основу првог првостепеног, дакле неправноснажног решења о отварању стечајног поступка, које је укинато по жалби, без обзира на то што никада није стекло својство правноснажности, јер је доношењем и истицањем на огласној табли суда, стекло својство извршности и произвело значајне правне последице у правном промету, које се не односе само на стечајног дужника и друге странке и учеснике у стечајном поступку, већ и на сва трећа лица – сауговораче стечајног дужника, његове повериоце и дужнике, запослене и сл.

Одредба о времену наступања правних последица у случају укидања решења о отварању стечајног поступка по жалби, преузета је из ранијих прописа: „Ако је решење о отварању стечајног поступка по жалби укинато, а у поновном поступку стечајни поступак је поново отворен, правне последице стечајног поступка настају почетком дана када је прво решење истакнуто на огласној табли суда.“⁴⁷

С друге стране, правило да стечајни управник, који је именован првобитним решењем, наставља да обавља функцију привременог стечајног управника до доношења новог решења по предлогу за отварање стечајног поступка, сасвим је ново и оригинално, а може се рећи и практично. У суштини, реч је о специфичној – *sui generis* мери обезбеђења, сличној мери обезбеђења из чл. 62 ст. 2 тач. 2 ЗС, јер се у случају укидања решења поступак враћа у фазу претходног стечајног поступка, али се привремени стечајни управник не одређује одлуком стечајног судије, већ његова функција наступа по сили закона.⁴⁸

47 ЗППСЛ, чл. 91 ст. 2.

48 Владимир Козар, Немања Алексић, *Коментар Закона о стечају са новелама из 2017. године и судском праксом*, Београд, 2018, 174.

1. Наставак обављања функције привременог стечајног управника *ex lege* до доношења новог решења по предлогу за отварање стечајног поступка

У судској пракси заузет је став према коме привремени стечајни управник наставља да обављања функцију *ex lege*, дакле без посебне одлуке суда, до доношења новог решења по предлогу за отварање стечајног поступка. Наиме, поставило се питање да ли је након укидања решења о отварању стечајног поступка, потребно донети решење којим би се „констатовала чињеница“ да је стечајни управник наставио да обавља функцију привременог стечајног управника, који преузима сва овлашћења органа стечајног дужника до доношења новог решења по предлогу за отварање стечајног поступка, „јер се оваква формулација поклапа са мерама обезбеђења из чл. 62 ст. 2 тач. 1.“

Према одговору датом у судској пракси, одредбом чл. 73 ст. 3 ЗС прописано је „да у случају укидања решења о отварању стечајног поступка, стечајни управник наставља да обавља функцију привременог стечајног управника који преузима сва овлашћења органа стечајног дужника до доношења новог решења по предлогу за отварање стечајног поступка. Наведеном допуном чл. 73 ЗС јасно је одређено да, у случају укидања решења о отварању стечајног поступка, стечајни управник наставља да обавља функцију привременог стечајног управника. Стога, у таквој ситуацији, када сам ЗС јасно дефинише да стечајни управник наставља да обавља функцију привременог стечајног управника, не постоји обавеза првостепеног суда да се доноси решење којом би се та чињеница констатовала, јер је статус именованог стечајног управника, у ситуацији када је решење о отварању поступка стечаја укинато, регулисана самим законом.“⁴⁹

IV Ограничење одговорности стечајног управника за штету проузроковану учесницима у поступку

Стечајни управник има најшира овлашћења: „Функција стечајног управника је веома значајна. Она обједињује функције управљања над предузећем у стечају са функцијама заштите права приватне својине поверилаца. Стечајни управник управља предузећем у току трајања стечајног поступка, односно доноси правовремене и економски рационалне одлуке из домена свакодневних активности предузећа.“⁵⁰

49 Одговори утврђени на седницама Одељења за привредне спорове Привредног апелационог суда од 8. и 9. 11. 2018, *Билтен судске праксе привредних судова*, бр. 4/2018, 127–128.

50 М. Цветковић, 4.

Међутим, овлашћења стечајног управника нису праћена истовременим прописивањем одговарајућег степена пажње, односно облика виности када је у питању његова одговорност за штету проузроковану учесницима стечајног поступка у обављању функције. Јер, иако је изричито прописано да „стечајни управник обавља своје послове самостално и с пажњом доброг стручњака, у складу са овим законом, националним стандардима за управљање стечајном масом и кодексом етике“;⁵¹ законодавац није санкционисао пропуштање стечајног управника да поступа „с пажњом доброг стручњака“ када је у питању његова одговорност за штету. Стога, може се закључити да у домену грађанско-правне деликтне одговорности стечајни закон, у суштини, не тражи од стечајног управника да поступа „с пажњом доброг привредника“ или „с повећаном пажњом, према правилима струке и обичајима (пажња доброг стручњака)“, што представља одступање од основног начела грађанског права о понашању у извршавању обавеза и остваривању права.⁵²

Напротив, законодавац изричито прописује да стечајни управник одговара својом личном имовином за штету коју, обављајући послове стечајног управника, проузрокује учесницима стечајног поступка намерно или грубом непажњом (ЗС, чл. 31).⁵³ Како је стечајни управник физичко лице, са јединственом имовином, он би одговарао за штету личном имовином и да није такве одредбе у закону.⁵⁴ „То истицање је сувишно, изузев ако је намера законодавца била да посебно подвуче да се потраживања по овом основу не намирују из стечајне масе. Иначе, нема потребе да се наглашава да се за штету одговара својом, а не туђом имовином.“⁵⁵

Међутим, „одговорност стечајног управника ограничена је на квалификоване облике кривице.“⁵⁶ Он одговара по начелу доказане кривице, што значи да је терет доказивања постојања кривице на оштећеном, који мора да докаже постојање услова за одговорност по основу кривице – радњу, штетну последицу, прописани облик виности, узрочну везу.⁵⁷

51 ЗС, чл. 27 ст. 4.

52 ЗОО, чл. 18.

53 Марија Караникић Мирић, „Вануговорна одговорност стечајног управника“, *Право и њивреда*, бр. 4–6/2018, 635.

54 Владимир Козар, „Грађанско-правни основи одговорности стечајног управника и државе у стечајном поступку“, *Право, теорија и ѡракса*, бр. 1–3/2012, 44–59.

55 М. Караникић Мирић, 635.

56 *Ibid.*, 647.

57 Катарина Иванчевић, „Осигурање стечајног управника од професионалне одговорности“, *Век и ѡо ређулисања стечаја у Србији* (ур. Небојша Шаркић, Вук Радовић, Гордана Ајншпилер Поповић, Владимир Чоловић), Београд, 2019, 265–266.

Према тумачењу које у правној науци преовлађује, закон установљава тежи облик кривице као основ одговорности стечајног управника, што значи да штета настала услед обичне непажње стечајног управника (*culpa levis*) не може водити заснивању његове одговорности.⁵⁸ То значи да стечајни управник не одговара за штету коју је обичном непажњом (нехатом) проузроковао странкама, пре свега повериоцима, или другим учесницима у стечајном поступку, укључујући и власнике капитала стечајног дужника.

Према једном мишљењу, за штету проузроковану учесницима у поступку намерно или крајњом непажњом постоји солидарна одговорност стечајног управника и државе, а ако је штету проузроковао обичном непажњом – нехатом, тада постоји само одговорност државе (ЗОО, чл. 172 ст. 1).⁵⁹ Насупрот томе, у правној науци постоје супротна мишљења: „У српском праву нико не одговара за стечајног управника по правилима о вануговорној одговорности за другога. Држава не одговара за штету коју стечајни управник причини обављајући свој посао, без обзира на то да ли је штета проузрокована учеснику стечајног поступка или неком трећем лицу. ... Стечајни управник јесте орган стечајног поступка, али није државни орган. Стечајни управник није ни државни службеник.“⁶⁰

V Закључак

У личности стечајног управника обједињене су управљачка и заступничка функција, јер даном отварања стечајног поступка престају заступничка и управљачка права директора, заступника и пуномоћника, као и органа управљања и надзорних органа стечајног дужника и та права прелазе на стечајног управника.

Власници капитала стечајног дужника не губе то својство даном отварања стечајног поступка, али по основу власничке функције могу да остваре само она права која им стечајни закон изричито признаје – да поднесу примедбу на предложену продају, да поднесу план реорганизације, као и право на вишак деобне масе. Поред тога, већински акционар стечајног дужника има процесну легитимацију за жалбу против решења о отварању стечајног поступка.

58 Драгиша Слијепчевић, Слободан Спасић, *Коментар Закона о стечајном поступку*, Београд, 2006, 70.

59 Владимир Козар, Милан Почуча, „Штета у стечајном поступку“, *Осиурање, накнада штете и нови грађански судски поступци* (ур. Здравко Петровић), Београд, 2011, 135.

60 М. Караникић Мирић, 638.

Последице отварања стечајног поступка су ограничење правне способности, с обзиром на то да стечајни дужник више не може да буде носилац свих права и обавеза као пре, већ само окончава започете послове, као и потпуни губитак пословне способности, јер сви органи, заступници и пуномоћници губе своје функције, а у Регистар привредних субјеката уписује се стечајни управник, као *sui generis* законски заступник.

У правној теорији постоје различита схватања о правном положају стечајног управника. Према публицистичкој теорији, стечајни управник је службени судски орган, док је према теорији заступања – законски заступник стечајне масе, а према мешовитој теорији он је јавно-правни орган који заступа дужника и повериоце или је повереник поверилаца.

У случају укидања решења о отварању стечајног поступка, стечајни управник, који је именован првобитним решењем, наставља да обавља функцију привременог стечајног управника до доношења новог решења по предлогу за отварање стечајног поступка, и то без посебне одлуке суда.

Одговорност стечајног управника за штету проузроковану учесницима стечајног поступка у обављању функције, ограничена је на квалификоване облике кривице, што значи да одговара само за намеру или грубу непажњу, а не и за обичну непажњу. Велика законска овлашћења стечајног управника нису праћена истовременим прописивањем одговарајућег облика виности када је у питању његова одговорност за штету.

Коришћена литература

Васиљевић Мирко, *Пословно право*, 5. издање, Београд, 1997. (Vasiljević Mirko, *Poslovno pravo*, 5. izdanje, Beograd, 1997)

Велимировић Михаило, „Стечајни управник“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2005. (Velimirović Mihailo, „Stečajni upravnik“, *Pravo i privreda*, br. 5–8/2005)

Дукић Мијатовић Маријана, „Специфичности стечајне легислативе Републике Србије у транзиционој фази развоја привреде“, *Век и по реулисања стечаја у Србији* (ур. Небојша Шаркић, Вук Радовић, Гордана Ајншпилер Поповић, Владимир Чоловић), Београд, 2019. (Dukić Mijatović Marijana, „Specifičnosti stečajne legislative Republike Srbije u tranzicionoj fazi razvoja privrede“, *Vek i po regulisanja stečaja u Srbiji* (ur. Nebojša Šarkić, Vuk Radović, Gordana Ajnšpiler Popović, Vladimir Čolović), Beograd, 2019)

Иванчевић Катарина, „Осигурање стечајног управника од професионалне одговорности“, *Век и по реулисања стечаја у Србији* (ур. Небојша

- Шаркић, Вук Радовић, Гордана Ајншпилер Поповић, Владимир Чоловић), Београд, 2019. (Ivančević Katarina, „Osiguranje stečajnog upravnika od profesionalne odgovornosti“, *Vek i po regulisanja stečajja u Srbiji* (ur. Nebojša Šarkiћ, Vuk Radović, Gordana Ajnšpiler Popović, Vladimir Čolović), Beograd, 2019)
- Козар Владимир, „Грађанско-правни основи одговорности стечајног управника и државе у стечајном поступку“, *Право, теорија и пракса*, бр. 1–3/2012. (Kozar Vladimir, „Građansko-pravni osnovi odgovornosti stečajnog upravnika i države u stečajnom postupku“, *Pravo, teorija i praksa*, br. 1–3/2012)
- Козар Владимир, Алексић Немања, „Мере обезбеђења и ‘мораторијум’ у претходном стечајном поступку“, *Право и привреда*, бр. 4–6/2018. (Kozar Vladimir, Aleksić Nemanja, „Mere obezbeđenja i ‘moratorijum’ u prethodnom stečajnom postupku“, *Pravo i privreda*, br. 4–6/2018)
- Козар Владимир, Алексић Немања, „Последице отварања стечајног поступка у српском процесном праву“, *Право и привреда*, бр. 2/2020. (Kozar Vladimir, Aleksić Nemanja, „Posledice otvaranja stečajnog postupka u srpskom procesnom pravu“, *Pravo i privreda*, br. 2/2020)
- Козар Владимир, Алексић Немања, *Коментар Закона о стечају са новелама из 2017. године и судском праксом*, Београд, 2018. (Kozar Vladimir, Aleksić Nemanja, *Komentar Zakona o stečaju sa novelama iz 2017. godine i sudskom praksom*, Beograd, 2018)
- Козар Владимир, Почуча Милан, „Штета у стечајном поступку“, *Осуђурање, накнада штете и нови грађански судски поступци* (ур. Здравко Петровић), Београд, 2011. (Kozar Vladimir, Počuća Milan, „Šteta u stečajnom postupku“, *Osiguranje, naknada štete i novi građanski sudski postupci* (ur. Zdravko Petrović), Beograd, 2011)
- Кордић Јован, Зечевић Ђорђе, Словић Невена, Грчић Јасмина, *Коментар Закона о стечају и националних стандарда*, 3 издање, Београд, 2013. (Kordić Jovan, Zečević Đorđe, Slović Nevena, Grčić Jasmina, *Komentar Zakona o stečaju i nacionalnih standarda*, 3 izdanje, Beograd, 2013)
- Марија Караникић Мирић, „Вануговорна одговорност стечајног управника“, *Право и привреда*, бр. 4–6/2018. (Marija Karanikić Mirić, „Vanugovorna odgovornost stečajnog upravnika“, *Pravo i privreda*, br. 4–6/2018)
- Миленовић Дара, „Правне последице отварања стечајног поступка“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. 30/1990. (Milenović Dara, „Pravne posledice otvaranja stečajnog postupka“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, br. 30/1990)

- Миленовић Дара, „Стечајни управник“, *Право и привреда*, бр. 7–9/2010. (Milenović Dara, „Stečajni upravnik“, *Pravo i privreda*, br. 7–9/2010)
- Мићковић Миодраг, *Привредно право*, Крагујевац, 2010. (Mićović Miodrag, *Privredno pravo*, Kragujevac, 2010)
- Обућина Јасминка, „Положај и остваривање права стечајних поверилаца у поступку банкрутства и поступку реорганизације“, доступно на адреси: [https://www.alsu.gov.rs/bap/upload/documents/seminari/novembar2015/Referat – Jasminka Obucina – Položaj i ostvarivanje prava stečajnih poverilaca.pdf](https://www.alsu.gov.rs/bap/upload/documents/seminari/novembar2015/Referat%20-%20Jasminka%20Obucina%20-%20Polo%C5%BEaj%20i%20ostvarivanje%20prava%20ste%C4%8Dajnih%20poverilaca.pdf), 6. 4. 2022. (Obućina Jasminka, „Položaj i ostvarivanje prava stečajnih poverilaca u postupku bankrotstva i postupku reorganizacije“, dostupno na adresi: [https://www.alsu.gov.rs/bap/upload/documents/seminari/novembar2015/Referat – Jasminka Obucina – Položaj i ostvarivanje prava stečajnih poverilaca.pdf](https://www.alsu.gov.rs/bap/upload/documents/seminari/novembar2015/Referat%20-%20Jasminka%20Obucina%20-%20Polo%C5%BEaj%20i%20ostvarivanje%20prava%20ste%C4%8Dajnih%20poverilaca.pdf), 6. 4. 2022)
- Радованов Александар, *Грађанско процесно право*, 4. издање, Нови Сад, 2009. (Radovanov Aleksandar, *Građansko procesno pravo*, 4. izdanje, Novi Sad, 2009)
- Слијепчевић Драгиша, Спасић Слободан, *Коментар Закона о стечајном поступку*, Београд, 2006. (Slijepčević Dragiša, Spasić Slobodan, *Komentar Zakona o stečajnom postupku*, Beograd, 2006)
- Царић Славко, Витез Мирослав, Дукић Мијатовић Маријана, Веселиновић Јанко, *Привредно право*, Нови Сад, 2016. (Carić Slavko, Vitez Miroslav, Đukić Mijatović Marijana, Veselinović Janko, *Privredno pravo*, Novi Sad, 2016)
- Цветковић Мирко, „Коментар Предлога закона о стечају“, 2004, доступно на адреси: <http://www.clds.rs/dokumenti/Stecaj.pdf>, 6. 4. 2022. (Cvetković Mirko, „Komentar Predloga zakona o stečaju“, 2004, dostupno na adresi: <http://www.clds.rs/dokumenti/Stecaj.pdf>, 6. 4. 2022)
- Чоловић Владимир, Милијевић Недељко, *Стечај – теорија, пракса*, Бања Лука, 2020. (Čolović Vladimir, Milijević Nedeljko, *Stečaj – teorija, praksa*, Banja Luka, 2020)
- Шаркић Небојша, Радуловић Дејан, Почуча Милан, *Посебни грађански поступци*, Београд, 2019. (Šarkić Nebojša, Radulović Dejan, Počuća Milan, *Posebni građanski postupci*, Beograd, 2019)

Vladimir KOZAR, PhD

Full professor at the University Business Academy in Novi Sad, Faculty of Law for Commerce and Judiciary, Serbia

Nemanja ALEKSIĆ, PhD

Attorney at law, Law Office “Aleksić & Associates” in Novi Sad, Serbia

TRANSFER OF RIGHTS AND OBLIGATIONS TO THE BANKRUPTCY MANAGER AS A CONSEQUENCE OF THE OPENING OF BANKRUPTCY PROCEEDINGS

Summary

This paper analyses provisions of the law, the standpoints of domestic court practice and the opinions of jurisprudence on the transfer of rights and obligations to the bankruptcy manager, as the most important consequence of opening bankruptcy proceedings against the bankruptcy debtor. It was pointed out that the representation and management function are merging in the person of the bankruptcy manager, while the members and shareholders of the bankruptcy debtor retain the ownership function with significant restriction of rights, which results in the suspension of the company’s assembly. The standpoint on the admissibility of the appeal of the majority shareholder against the decision to open bankruptcy proceedings is presented. The effects of bankruptcy on the loss of legal capacity and the transfer of representation rights to the bankruptcy manager, as well as on the limitation of the legal capacity of the bankruptcy debtor are explained. Different views on the legal position of the bankruptcy manager were pointed out. Issues related to the function of interim bankruptcy manager as a sui generis security measure after the revocation of the decision to open bankruptcy proceedings were considered. Also, theoretical and practical issues related to limiting the liability of the bankruptcy manager for damage caused to participants in the proceedings were analyzed, with different views and criticism of existing legal solutions.

Key words: Opening of Bankruptcy Proceedings. – Legal Consequences. – Bankruptcy Debtor. – Representation. – Bankruptcy Manager.

Датум пријема рада: 8. 4. 2022.

Датум прихватања рада: 10. 6. 2022.